

*"Daj dzieciom dobrą wolę, daj wysiłkom ich pomoc,
ich trudom błogosławieństwo.
Nie najłatwiejszą prowadź ich drogą, ale najpiękniejszą.
A jako próśby mej zadatek przyjmij jedyny klejnot; smutek.
Smutek i pracę."*

(fragment wiersza J. Korczaka pt. "Modlitwa wychowawcy")

AGRESJA U DZIECI – JAK JEJ ZAPOBIEGAĆ

Rodzice, nauczyciele często napotykać na trudności wychowawcze w odniesieniu do dziecka agresywnego. Agresję cechuje postawa wrogości przejawiana w odniesieniu do osób, z którymi dane dziecko nawiązuje kontakty w domu szkole lub w grupie rówieśniczej. Agresywne zachowanie może przejmować formę agresji fizycznej lub słownej. Agresja dziecka jest ukierunkowana na inne dzieci lub na rzeczy martwe. Nieraz jej przedmiotem bywają również osoby dorosłe: rodzice, nauczyciele, sąsiedzi.

PRZYCZYNY ZACHOWAŃ AGRESYWNYCH

Życie codzienne dostarcza nam wielu przykładów świadczących o przejawie agresji wśród ludzi. W telewizji, czasopiśmie znajdujemy dużo informacji o rozbojach, włamaniach, kradzieżach itp. Specjaliści biją na alarm, podając fakty o wzroście agresji wśród najmłodszego pokolenia. Już małe dzieci na wiele sytuacji trudnych reagują agresywnie; biciem, krzykiem, niszczeniem. Świat, w którym żyjemy, bardzo często stawia nas w sytuacji, w której czujemy się niepewnie, jesteśmy rozczarowani. Nie zawsze możemy zaspokoić potrzeby swoje i najbliższych. Jeśli wychowanie ograniczy się tylko do zaspokajania potrzeb materialnych, to między dzieckiem a rodzicami nie rozwija się więź i porozumienie. Choć dziecku niczego nie brakuje, rolę wychowawcy często przejmuje telewizor lub komputer. Niektórzy rodzice mniej lub bardziej świadomie aprobują agresywne zachowania dzieci, traktując je jako formę samoobrony przed wrogim otoczeniem. Przyczyną agresywnego zachowania mogą być niepowodzenia w nauce. Współczesna szkoła wymaga od dzieci dużej wiedzy, umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych, ciągłego poszukiwania nowych rozwiązań. Dziecko o mniejszej odporności emocjonalnej zaczyna się w tym wszystkim gubić. Dziecko staje się nieraz agresywne wskutek blokady potrzeby uznania społecznego. Jest to spowodowane zbyt częstym upominaniem go przez rodziców, wytykaniem mu różnych wad i braków przy równoczesnym stawianiu za przykład osiagających lepsze wyniki w nauce lub wzorcowo zachowujących się brata, siostry lub kolegi. Blokada potrzeby samodzielności jest spowodowana licznymi nakazami pochodzącymi od dorosłych.

Nadmierne ograniczanie samodzielności dziecka wywołuje jego sprzeciw oraz pobudza do agresywnego zachowania. Zachowanie dziecka agresywnego cechuje brak zdyscyplinowania, naruszania zasad regulaminu szkolnego i klasowego. Zachowanie agresywne dziecka, wywołując powstawanie różnych konfliktów i antagonizmów, wywiera destrukcyjny wpływ

na układ stosunków w rodzinie, szkole, grupie rówieśniczej. Jest to spowodowane zbyt częstym upominaniem go przez rodziców, wytykaniem mu różnych wad i braków przy równoczesnym stawianiu za przykład osiagających lepsze wyniki w nauce lub wzorcowo zachowujących się innych osób. Dzieci, którym poświęca się zbyt mało czasu, są zwykle mało tolerancyjne, niewrażliwe na krzywdę ludzką, bywają bezwzględne w egzekwowaniu tego, co ich zdaniem im się należy. Postawa: jestem przy tobie, słucham cię, daje poczucie bezpieczeństwa, ważności, motywuje, by stawać się lepszym, rozwija otwartość, uczy optymizmu i wiary we własne siły. W efekcie wyrasta człowiek radosny, szanujący siebie i innych, otwarty na życie. Poczucie własnej wartości powinno dziecko wynieść z rodzinnego domu. Nie zapominajmy, że słowa ranią równie mocno jak pięść. Jednak różnica polega na tym, iż siniaki znikają, a urazy psychiczne nie! Dlatego zatrzymajmy się i posłuchajmy, co mówimy naszym dzieciom. Przede wszystkim jednak, sami bądźmy wzorem, nie agresywnego zachowania. Dziecko wychowywane w miłości i poczuciu bezpieczeństwa da sobie radę w różnych warunkach i sytuacjach, będzie umiało również kontaktować się z innymi ludźmi. Najskuteczniejszą i najlepszą metodą jest zapewnienie dzieciom miłości, akceptacji bezpieczeństwa w rodzinie. To ona właśnie powinna wyposażyć je w mechanizmy umożliwiające kontrolę emocji.

Działaniem zapobiegawczym zjawiskom agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży:

- Wyznaczanie dzieciom jasnych i czytelnych granic zachowania
- Tworzenie norm i zasad postępowania w placówce, w szkole oraz sposobów ich przestrzegania
- Stosowanie zamiast kar - logicznych i jasnych konsekwencji złego zachowania.

Ważną drogą jest wychowanie do komunikacji zarówno w rodzinie, w szkole jak i w grupie rówieśniczej. Niezbędne jest również zaufanie do drugiego człowieka. Uczmy szacunku i tolerancji dla innych. Taką metodę preferował "stary doktor" – Janusz Korczak. My natomiast, którzy uczymy dzieci odpowiednich zachowań nie możemy zapominać o tym, że nasza postawa i nasze zachowanie najskuteczniej uczy i modeluje zachowania dzieci. Pamiętajmy, by dziecko w swojej nauce, pracy i dążeniach nie było samotne. Powinniśmy mu zawsze pomagać, nawet wtedy, gdy nie jesteśmy do końca z niego zadowoleni.

Opracował:

Zespół psychologów i pedagogów SOSW dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Dąbrowie Górniczej.